КОМПЛЕКСНАЯ РАБОТА ПА БЕЛАРУСКАЙ МОВЕ І ЛІТАРАТУРЫ
ДАВЕДКА ДЛЯ ЖУРЫ
9 клас
Варыянт 2

Заданне 1.

Складанае слова	*Кампаненты вытворнага слова*				
		1	*2*	*3*	*4*
пусталісты	статус	**аснова**	**злуч. галосны**	**аснова**	**нулявы суфікс**
	кампанент	***пуст-(ы)***	***-а-***	***ліст-(ø)***	**ø**
сухавей	статус	**аснова**	**злуч. галосны**	**аснова**	**нулявы суфікс**
	кампанент	***сух-(і)***	***-а-***	***вej/а-(ць)***	**ø**
зорнацветны	статус	**аснова**	**злуч. галосны**	**аснова**	**суфікс**
	кампанент	***зорн-(ы)***	***-а-***	***цвет-(ø)***	***-н-***
цемратворац	статус	**аснова**	**злуч. галосны**	**аснова**	**суфікс**
	кампанент	***цемр-(а)***	***-а-***	***твар/ы-(ць)***	***-ац***
станогі	статус	**аснова**	**злуч. галосны**	**аснова**	**нулявы суфікс**
	кампанент	***ст-(о)***	***-а-***	***наг-(а)***	**ø**
светаўладны	статус	**аснова**	**злуч. галосны**	**аснова**	**суфікс**
	кампанент	***свет-(ø)***	***-а-***	***улад/а-(ць)***	***-н-***

За правільна вызначаны статус усіх кампанентаў у кожным слове – 0,5 бала, за правільна вызначаныя ўсе кампаненты ў кожным слове – 0,5 бала.

Заданне 2.

Фраг-мент	***Колькасць мяккіх зычных***			
	2	***3***	***4***	***5***
1	***шапацяць*** ***залацістыя*** ***веткі*** ***пусталістыя***	***глядзяць***	***шалясцяць***	
2	***гняце*** ***болей*** ***спавівае*** ***сухавей*** ***гуляе*** ***зернем*** ***сіратой***			
3	***кайданнае*** ***з'яву*** ***нечаканую*** ***сягоння*** ***людзям***	***песню*** ***сляпіла*** ***яснасць*** ***зорнацветную*** ***развеяла***	***беспрасветную***	

За бездакорнае выкананне ў межах аднаго фрагмента налічваюцца 2 балы. За кожную памылку рэкамендуецца здымаць па 0,5 бала ў межах фрагмента, але павінна атрымацца не менш за нуль балаў.

Заданне 3.

1. Міхаіл для Леаніда Рыгоравіча і Аксаны Віктараўны – **зяць**.
2. Вераніка для Аляксея Аляксеевіча і Наталлі Пятроўны – **нявестка**.
3. Маша для Наталлі Пятроўны – унучка.
4. Юрый для Ромы – **дзядзька**.
5. Наталля Пятроўна для Машы – **бабуля**.
6. Рома для Юрыя і Веранікі – **пляменнік**.

За кожны правільны адказ – 1 бал.

Заданне 4.

Памылка	***Выпраўлены варыянт***	***Тлумачэнне***
Тры судна	Тры судны	Памылка звязана з дапасаваннем лічэбніка да назоўніка: пры лічэбніках *два, тры, чатыры* і састаўных колькасных, якія заканчваюцца на *два, тры, чатыры*, назоўнікі павінны мець форму назоўнага склону множнага ліку.
Больш дзесяці метраў	Больш за дзесяць метраў (больш, чым дзесяць метраў; больш, як дзесяць метраў)	Памылка ў кіраванні: пры простай форме вышэйшай ступені параўнання прыметнікаў і прыслоўяў лічэбнікі (назоўнікі займеннікі) павінны мець форму вінавальнага склону з прыназоўнікам *за* (назоўнага склону са злучнікамі *чым, як*).
Майстар Руба кіраваў на верфі, які здабыў найбольшы вопыт у карабельных справах.	На верфі кіраваў майстар Руба, які здабыў найбольшы вопыт у карабельных справах.	Даданая азначальная частка павінна стаяць пасля слова, да якога яна адносіцца.
Усяслаў і яго гандляры з Полаччыны не толькі заўжды прывозілі на радзіму каштоўнасці і ўсялякае дабро, але і новыя ўражанні.	Усяслаў і яго гандляры з Полаччыны заўжды прывозілі на радзіму не толькі каштоўнасці і ўсялякае дабро, але і новыя ўражанні.	Састаўны злучнік *не толькі..., але і...* звязвае аднародныя члены сказа. Гэта значыць, што першая частка злучніка павінна стаяць непасрэдна перад першым аднародным членам, другая, адпаведна, перад другім. У прыведзеным прыкладзе першая частка злучніка *не толькі...* аддалена ад аднароднага члена сказа іншымі членамі сказа.
…набытым досведам у іншых народаў	…набытым у іншых народаў досведам	Дзеепрыметнікавы зварот разрываць нельга.
Тых, хто спрабавалі пярэчыць волі князя, чакала…	Тых, хто спрабаваў пярэчыць волі князя, чакала…	Займеннік *хто* не змяняецца па ліках, выказнік заўсёды каардынуецца з ім толькі ў адзіночным ліку.

За кожную дакладна вызначаную памылку і правільнае яе выпраўленне – па 0,25 бала, за правільнае тлумачэнне – 0,5 бала.

Заданне 5.

Дзеяслоў	*Спра-жэнне*	*Інфінітыў*	*Дзеяслоў у форме 2-й асобы множнага ліку цяперашняга або будучага простага часу (з абавязковай пастаноўкай націску)*	*Дзеепрыслоўе*
Заклаў	I	Закласці	Закладзяцé	Заклаўшы
Вярталіся	I	Вяртацца	Вяртáецеся	Вяртаючыся
Узводзіліся	II	Узводзіцца	Узвóдзіцеся	Узводзячыся

За кожную правільна запоўненую ячэйку – 0,5 бала.

Заданне 6.

№	**Прымета**	**Правільна**
1	Узнаўленне, стварэнне чаго-н. эксперыментальным шляхам.	+
2	У форме роднага склону мае канчатак -*У*.	+
3	Уваходзіць у сінанімічны рад *практыка, кампетэнцыя, эксперымент, навык*.	+
4	Значэнне фразеалагізма ***сабаку з'еў*** – страціў *вопыт*, майстэрства.	
5	У пачатковай форме слова мае прыстаўку, корань і нулявы канчатак.	
6	У форме меснага склону мае канчатак -*Е*.	+

За кожны дакладны адказ (вызначэнне правільнасці /няправільнасці) – 1 бал.

Заданне 7.

ПРЫКЛАДНЫ ВАРЫЯНТ ПЕРАКЛАДУ:

Раней Ваня амаль не звяртаў увагі на варонкі, якія трапляліся яму на шляху. Яны яго не датычыліся *(датычылі, тычыліся)*, ён ведаў, што «гэта» ўжо адбылося, што небяспека мінула. Цяпер жа ён раптам убачыў іх зусім па-іншаму. Нямецкія снарады толькі што прыляталі і разарваліся вакол гарматы, пакінуўшы злавесныя сляды. Але ж батарэя не сышла. Гармата стаяла на ранейшым *(тым самым)* месцы. Значыць, нямецкія снарады ў любы момант маглі прыляцець зноў *(ізноў)* і на гэты раз прынесці смерць. Здавалася, само паветра дыхае вакол смерцю. Цень смерці ляжаў на хмарах, на ялінках *(елачках)*, на зямлі.

За кожную лексічную або граматычную памылку рэкамендуецца здымаць 0,5 бала, за арфаграфічную або пунктуацыйную – 0,25 бала.

Заданне 8.

А	**завязка**
Б	**ямб**
В	**анафара**
Г	**трыялет**
Д	**драма / драматургія**
Е	**рыфма / рыфмоўка (перакрыжаваная)**

За кожны правільны адказ – 1 бал.

Заданне 9.

						[2]к											
						р		[3]б	а	н	д	а	р	о	ў	н	а
						ы		е									
						н		л									
	[1]к	л	ё	ц	к	і		а						[9]а			
						ц		р		[7]м	а	ш	э	к	а		
						к		у		і				і			
						а		с		ц				н			
					[4]в	я	з	ы	н	к	а			ч			
										е				ы			
						[8]л	у	ц	э	в	і	ч		ц			
		[6]х				і				і				ы			
		м				с				ч							
[5]а	н	а	п	е	с	т											
		р				а											
		к				п											
		а				а											
						д											

За кожны правільны адказ – 0,5 бала.

Заданне 10.

Выкананне задання ацэньваецца па частках А, Б, В. Максімальны бал за кожную частку – 2. Максімальная колькасць балаў за выкананне задання – 6.

Частка А.

Колькасць балаў	*Крытэрый*
2	*Дадзена лагічнае і абгрунтаванае тлумачэнне. Указана, што твор Алеся Бачылы “Радзіма мая дарагая…” не з’яўляецца эпічным.*
1	*Дадзена лагічнае і абгрунтаванае тлумачэнне.*
0	*Тлумачэнне нелагічнае, неабгрунтаванае.* *АБО* *Абгрунтаванне адсутнічае.*

Частка Б

Колькасць балаў	*Крытэрый*
2	*Прапанавана назва, якая істотна адрозніваецца ад выбранага тэматычнага прынцыпу, і дадзена лагічнае абгрунтаванне назвы. Напрыклад, выбраны прынцып часу напісання (“Беларускія залацінкі XX стагоддзя”).*
1	*Прапанавана назва, якая адрозніваецца ад выбранага тэматычнага прынцыпу, але дадзена нелагічнае абгрунтаванне ці яно адсутнічае.*
0	*Прапанавана назва паводле толькі тэматычнага прынцыпу.* *АБО* *Адказ адсутнічае.*

Частка В

Колькасць балаў	*Крытэрый*
2	*Прапанаваны два прыклады, якія поўнасцю адпавядаюць выбранаму прынцыпу і ўмове задання.*
1	*Сярод прыведзеных прыкладаў ёсць тыя, якія поўнасцю адпавядаюць выбранаму прынцыпу і ўмове задання, і тыя, якія адпавядаюць не ў поўнай меры або цалкам не адпавядаюць.*
0	*Прапанаваны прыклады, якія не адпавядаюць выбранаму прынцыпу і/або ўмове задання.* *АБО* *Адказ адсутнічае.*